

Економіка та управління національним господарством

УДК 338:351.863

Ігнатенко Олександр Степанович

аспірант

Київського національного університету технологій та дизайну

Игнатенко Александр Степанович

аспирант

Киевского национального университета технологий и дизайна

Ignatenko Alexander

Graduate Student of the

Kyiv National University of Technologies and Design

**МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПІДТРИМКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ ТА
НАПРЯМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЦЬОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ПОДДЕРЖКИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ И
НАПРАВЛЕНИЯ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ ЭТОГО ОПЫТА В УКРАИНЕ
INTERNATIONAL EXPERIENCE OF SUPPORT OF INVESTMENT
ACTIVITY IN THE AGRICULTURAL SECTOR AND DIRECTIONS OF
IMPLEMENTATION OF THIS EXPERIENCE IN UKRAINE**

Анотація. Відзначено, що вирішення проблем інвестиційного забезпечення розвитку агропромислового комплексу доцільно здійснювати на основі вивчення, узагальнення та врахування кращого міжнародного досвіду. У науковій праці проаналізовано елементи міжнародного досвіду підтримки інвестиційної діяльності у агропромисловому комплексі.

Вказано, що існують різні моделі регулювання економічної (у тому числі інвестиційної) діяльності у агропромисловому комплексі (у т.ч.

північноамериканська, західноєвропейська, скандинавська, китайська, японська, ізраїльська моделі). В розвинутих країнах для підтримки інвестиційної діяльності у агропромисловому комплексі використовується багатий арсенал інструментів прямої та непрямой підтримки. Подано перелік найбільш розповсюджених інструментів такої підтримки, що застосовуються у розвинутих країнах.

Зазначено, що у країнах ЄС особливим механізмом регулювання функціонування агропромислового комплексу, у тому числі і інвестиційної діяльності у агропромисловому комплексі, є продовольчі програми. Описано особливості формування та реалізації продовольчих програм.

Внесено науково обґрунтовані рекомендації щодо напрямів застосування в Україні міжнародного досвіду стимулювання інвестиційної діяльності суб’єктів агропромислового комплексу.

Ключові слова: *інвестиції, інвестиційна діяльність, агропромисловий комплекс, міжнародний досвід, імплементація.*

Аннотація. *В развитых странах для поддержки инвестиционной деятельности в агропромышленном комплексе используется богатый арсенал инструментов прямой и косвенной поддержки. Представлен перечень наиболее распространенных инструментов такой поддержки, применяемые в развитых странах.*

Внесены научно обоснованные рекомендации относительно направлений применения в Украине международного опыта стимулирования инвестиционной деятельности субъектов агропромышленного комплекса.

Ключевые слова: *инвестиции, инвестиционная деятельность, агропромышленный комплекс, международный опыт, имплементация.*

Summary. *In developed countries to support investment activities in the agro-industrial complex used the rich Arsenal of instruments of direct and*

indirect support. Presents a list of the most common tools of such support systems in developed countries.

Made scientifically based recommendations for areas of application in Ukraine the international experience of stimulating of investment activity of subjects of agriculture.

Key words: *investments, investment activity, agriculture, international experience, implementation.*

Постановка проблеми. Вирішення проблем інвестиційного забезпечення розвитку агропромислового комплексу доцільно здійснювати на основі вивчення, узагальнення та врахування кращого міжнародного досвіду. Це обумовлено не лише тим, що в процесі такого дослідження можна вивчити досвід провідних країн та на цій основі здійснювати формування та реалізацію державної політики стимулювання інвестиційної діяльності у агропромисловому комплексі, уникаючи можливих помилок. В першу чергу слід врахувати, що Україна намагається інтегруватися у світове господарство, і тому з метою створення привабливих умов господарювання для суб'єктів різних видів економічної діяльності, у тому числі і у сфері агропромислового виробництва, потребує гармонізації застосування різноманітного інструментарію інвестиційного регулювання (правових норм, правил, стандартів провадження інвестиційної діяльності).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі дедалі частіше висвітлюються проблеми впровадження кращого світового досвіду у практику стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів агропромислового комплексу. Окремі аспекти застосування міжнародно апробованих інструментів стимулювання інвестування у агропромисловому комплексі висвітлено у працях Алейнікової О.В., Готри В.В., Довжика О.О., Захаріна С.В., Рибалко С.В., Фірсова Є.А., Шумського

А.В. [1-7]. Однак наявні розвідки не враховують усієї специфіки економічних наслідків імплементації міжнародного досвіду активізації інвестиційної діяльності суб'єктів кредитування агропромислового комплексу в умовах економічної кризи.

Формулювання мети статті (постановка завдання) – викласти результати досліджень з питань імплементації в українську практику досвіду провідних країн щодо стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів агропромислового комплексу.

Виклад основного матеріалу. В спеціальній економічній літературі описано різні методи та моделі регулювання економічної (у тому числі інвестиційної) діяльності у агропромисловому комплексі, серед інших часто згадуються північноамериканська, західноєвропейська, скандинавська, китайська, японська, ізраїльська моделі [1; 3; 6]. Доцільно вивчати окремі перспективні інструменти (важелі), застосування яких, з одного боку, набуло поширення в практиці провідних держав світу, а з іншого боку – відповідає вітчизняній національній традиції.

Економічна (у тому числі фінансова) підтримка агропромислового комплексу, включаючи і підтримку інвестиційної діяльності у цьому комплексі, у розвинутих країнах розглядається не як благодійність, а як важливий елемент регулювання суспільного розвитку, забезпечення соціальної стабільності, виконання державою властивих функцій.

В розвинутих країнах для підтримки інвестиційної діяльності у агропромисловому комплексі використовується багатий арсенал інструментів прямої та непрямой підтримки. Дослідники виділяють такі найбільш розповсюджені інструменти: пряме субсидування, пільгове кредитування, пільгове оподаткування, лізинг із використанням бюджетних коштів, державні закупівлі сільськогосподарської сировини та продовольства, фінансування інвестиційної діяльності тощо [4, с.17].

Найбільш відчутним інструментом підтримки інвестиційної діяльності у агропромисловому комплексі є пряме субсидування сільського господарства, яке використовується у багатьох країнах. В той же час рівень прямого субсидування у різних країнах є різним. Найбільша частка прямих платежів у структурі витрат на підтримку агропромислового комплексу (у першу чергу сільського господарства) зафіксована у Норвегії, Австралії, США та окремих країнах ЄС [7, с.28].

В той же час розвинуті країни змушені дедалі активніше використовувати засоби непрямой підтримки інвестиційної активності у агропромисловому комплексі. Це пояснюється кількома причинами, основною серед яких є необхідність виконання обмежень міжнародних організацій (у першу чергу ВТО). Приміром, США, країни ЄС та Китай, будучи членами ВТО, останнім часом нарощували фінансування екологічних проектів, розвитку ринкової та виробничої інфраструктури, що дозволяє стимулювати інвестиційну діяльність у агропромисловому комплексі, не порушуючи міжнародних зобов'язань [2, с.19].

У країнах ЄС особливим механізмом регулювання функціонування агропромислового комплексу, у тому числі і інвестиційної діяльності у агропромисловому комплексі, є продовольчі програми. Такі програми дозволяють створити прозорі та зрозумілі інструменти державного впливу на певні економічні явища і процеси, що відбуваються у сфері агропромислового виробництва. Як правило, ці інструменти спрямовані на підтримку виробничої та інвестиційної активності підприємств, що займаються певними пріоритетними видами діяльності.

Застосування інструментів цінового регулювання агропромислового виробництва в країнах ЄС відіграє як соціальну, так і стимулювальну по відношенню до інвестицій функції. Зокрема, таке регулювання дозволяє створити додаткові механізми для захисту внутрішнього ринку, а також підтримати місцевих товаровиробників, і таким чином стимулювати

приплив до видів економічної діяльності агропромислового комплексу необхідних інвестицій (як внутрішніх, так і іноземних).

У США діє низка програм підтримки агропродовольчого комплексу, які передбачають органічне застосування прямих та непрямих важелів підтримки інвестиційної діяльності у сфері агропромислового виробництва і фактично спрямовані на усунення високих ризиків інвестування. Серед цих програм можемо виділити: програми стабілізації цін на сільськогосподарську сировину, програми охорони природних ресурсів та навколишнього середовища, програми регулювання зовнішньої торгівлі (у тому числі у сфері торгівлі продовольчими ресурсами), програми маркетингу та розширення попиту на продовольчу сировину на внутрішньому та зовнішньому ринках, програми «продовольчого консультування» (зокрема, щодо здорового харчування населення та безпеки споживачів), програми кредитної підтримки інвестиційної діяльності у сфері агропромислового виробництва тощо [1, с.135].

Цікавий досвід підтримки інвестицій у АПК застосовує Китайська Народна Республіка (КНР). В період реформування економіки КНР залишила доволі високу частку державної частки підприємств у багатьох видах економічної діяльності, у тому числі і у сфері агропромислового виробництва, що стало фундаментом для підтримки високих темпів інвестування та зайнятості. Державні сільськогосподарські підприємства були модернізовані та отримали нову техніку. Це змусило приватних виробників, аби досягти належного рівня конкурентоспроможності, також здійснити необхідні інвестиційні витрати.

У Німеччині та Франції заохочуються інвестиції у підприємства агропромислового комплексу, що створюються у так званих «нових землях», тобто у регіонах із низьким рівнем привабливості для сільського господарства та переробки сільськогосподарської сировини за показниками природно-кліматичних умов. Якщо інвестор здійснює

інвестування у «нових землях», він може розраховувати на погашення до 5% кредиту за рахунок коштів бюджету [5, с.48]. У Франції та Німеччині також застосовують компенсаційні виплати фермерам, що ведуть господарство у регіонах з непривабливими для рослинництва умовами. У Німеччині існує програма надання інвестиційних кредитів під 1% на термін до 28 років, якою передбачено кредитування інвестицій, що вкладаються у нове виробництво на «нових землях», також існує програма підтримки початкового сільськогосподарського бізнесу [5, с.51].

Для України представляє інтерес досвід Чехії, в якій задля підтримки кредитування інвестиційної діяльності агропромислового комплексу був утворений фонд, завданням якого є «здешевлення кредитів» (за рахунок коштів фонду сплачується частина платежів за відсотками) або видача кредитних гарантій (завдяки попередньому страхуванню відповідних кредитних операцій) [3, с.101].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. З огляду на досвід ЄС необхідно вивчити доцільність розробки та впровадження так званих продовольчих програм, серед заходів яких передбачено підтримку інвестиційної діяльності у агропромисловому комплексі. Перевагою таких програм є те, що в них враховуються економічні інтереси різних соціальних груп, які нерідко є протирічливими (інтереси виробників, інвесторів, переробників, споживачів, а також екологічні інтереси суспільства).

Необхідно створити механізм моніторингу інвестиційних ризиків, що проявляються в процесі інвестиційної діяльності у агропромисловому комплексі, і на основі отриманих даних вживати заходи (у т.ч. шляхом ухвалення нормативно-правових актів, надання фінансової допомоги, зниження податків тощо), що спрямовані на мінімізацію цих ризиків.

Інвестиційна діяльність у агропромисловому комплексі може бути підтримана через реалізацію програм некомерційного маркетингу та

просування вітчизняної сільськогосподарської сировини та продуктів харчування на світових ринках продовольства, для чого доцільно задіяти потенціал торгово-економічних відділів посольств України за кордоном (українських торгово-економічних місій).

Необхідно спромогтися, аби за рахунок державного бюджету здійснювалося належне, відповідно до встановлених нормативів, фінансування державної інфраструктури підтримки агропромислового комплексу, у тому числі наукові установи, заклади професійної освіти, центри матеріально-технічного забезпечення сільського господарства, суб'єкти інформаційної та консультаційної підтримки тощо.

Доцільно вжити заходів, спрямованих на підвищення доступності українських інвесторів до каналів можливого міжнародного фінансування інвестиційної діяльності у агропромислового комплексу. Міжнародні організації і фонди мають зацікавленість у фінансуванні багатьох інвестиційних проєктів у агропромисловому комплексі, у тому числі проєктів у сфері ресурсозбереження, органічного землеробства, тваринництва та рослинництва, підвищення рівня безпеки продуктів харчування, здійснення екологічних заходів та ін. Відтак, слід розробити нормативно-правову та методичну базу для формування та супроводження відповідних інвестиційних пропозицій. Ця робота має координуватися на національному рівні.

При розгляді крупних інвестиційних проєктів доцільно звертати увагу на необхідність фінансування створення та впровадження нових технологій, процесних та продуктових інновацій, нової техніки тощо. Такі проєкти здатні створити «точки зростання», причому не лише у АПК, а і в інших видах економічної діяльності.

У подальшому слід провести порівняльні дослідження щодо результативності застосування окремих заходів підтримки інвестиційної діяльності суб'єктів агропромислового комплексу України та інших країн.

Література

1. Алейнікова О.В. Зарубіжний досвід регулювання розвитку АПК / О.В.Алейнікова // Інвестиції: досвід та практика. – 2011. - № 16. – С. 131-136.
2. Готра В.В. Теоретичні основи управління інноваційним розвитком агропромислового виробництва України / В.В.Готра, М.І.Ігнатко // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2017. – Випуск 1 (17). – С. 16-22.
3. Довжик О.О. Державна регулятивна аграрна політика в контексті світового досвіду / О.О.Довжик // Економіка і суспільство. – 2016. - № 2. – С. 97-103.
4. Захарін С.В. Перспективи фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності у галузях споживчого сектору економіки / С.В.Захарін // Проблеми науки. – 2012. - № 2. – С. 14-19.
5. Рибалко С.В. Оцінка інвестиційної привабливості аграрної галузі та проблеми залучення інвестицій в регіоні / С.В.Рибалко // Вісник Харківського національного університету сільського господарства. – 2011. - № 112. – 519 с.
6. Фирсов Е.А. Об экономических основах аграрной политики / Е.А.Фирсов // Економіка АПК. – 2008. - № 3. – С. 24-38.
7. Шумський А.В. Управління інноваційним розвитком агропромислового виробництва: стан та перспективи розвитку / А.В.Шумський // Інноваційна економіка. – 2012. - № 5. – С. 24-29.

References

1. Alejnikova O.V. Zarubizhnij dosvid reguljuvannja rozvitku APK / O.V.Alejnikova // Investicii: dosvid ta praktika. – 2011. - № 16. – S. 131-136.

2. Gotra V.V. Teoretichni osnovi upravlinnja innovacijnim rozvitok agropromislovogo virobnictva Ukraïni / V.V.Gotra, M.I.Ignatko // Naukovij visnik Mukachivs'kogo derzhavnogo universitetu. – 2017. – Vipusk 1 (17). – S. 16-22.
3. Dovzhik O.O. Derzhavna reguljativna agrarna politika v konteksti svitovogo dosvidu / O.O.Dovzhik // Ekonomika i suspil'stvo. – 2016. - № 2. – S. 97-103.
4. Zaharin S.V. Perspektivi finansuvannja investicijnoï ta innovacijnoï dijal'nosti u galuzjah spozhivchogo sektoru ekonomiki / S.V.Zaharin // Problemi nauki. – 2012. - № 2. – S. 14-19.
5. Ribalko S.V. Ocinka investicijnoï privablivosti agrarnoï galuzi ta problemi zaluchennja investicij v regioni / S.V.Ribalko // Visnik Harkivs'kogo nacional'nogo universitetu sil's'kogo gospodarstva. – 2011. - № 112. – 519 s.
6. Firsov E.A. Ob jekonomicheskikh osnovah agrarnoj politiki / E.A.Firsov // Ekonomika APK. – 2008. - № 3. – S. 24-38.
7. Shums'kij A.V. Upravlinnja innovacijnim rozvitkom agropromislovogo virobnictva: stan ta perspektivi rozvitku / A.V.Shums'kij // Innovacijna ekonomika. – 2012. - № 5. – S. 24-29.